

PROJEKT TERVEZŐ LAP

1. Differenciáló módszertan kidolgozása

2. A projekt átfogó célja:

- A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók esélyegyenlőségi hátrányainak csökkentése
- A hhh gyermekek neveléséhez más munkaformák, más módszerek alkalmazása szükséges
- Fejlesztés a tanórákon
- Tehetséggondozás

3. A projekt konkrét célkitűzései:

A halmozottan hátrányos helyzetű és a sajátos nevelést igénylő tanulók differenciálása a tanórákon kiscsoportos foglalkozások keretén belül.

4. SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none">• az iskolánk jelenleg is fontos feladatának tartja a differenciálást• az iskolánkban tapasztalt pedagógusok foglalkoznak a tanulókkal• kis létszámú osztályok• tanulószoba előnyei• szakkörök, korrepetálások, fejlesztők	<ul style="list-style-type: none">• a hhh tanulók magas száma• a szülők alacsony iskolai végzettsége• a tanulás nem jelenik meg értékként a családban• rossz minta• sok a gyenge képességű gyerek
Lehetőségek	Veszélyek
<p>A differenciálásnak sokféle formája lehetséges. Ez nem mindig csak egyéni munkát jelenthet, a csoportos tevékenységnek megvannak az értékei ebből a szempontból is. Jelenleg ugyan erőteljesebben kell hangsúlyozni a tanulók önálló munkáját, de nem tehetjük azt kizárólagossá. Hogy az egyes szervezeti formákat mikor alkalmazzuk, azt elsősorban az anyagrész jellege, nehézsége határozza meg. Minél nehezebb, bonyolultabb egy anyagrész, annál inkább az apró szakaszokban történő irányítást kívánja meg. Erre lehetőséget ad természetesen az osztálymunka és a kis lépésekből álló feladatsor is – egyéni munka alapján.</p>	<p>A frontális munkának sem a létjogosultságát vitatjuk, csak alkalmazásának kizárólagosságát.</p> <p>Az egyéni feladatmegoldásra csak akkor építhetünk, ha megvannak ennek a feltételei mind az ismeretek, mind a műveltség, mind egyéb személyiségjellemzők szempontjából. Ezek hiányában túl nagy hibaszázalékkal dolgozunk, s ez megkérdőjelezi e munkaforma használhatóságát</p>

5. A projekt tartalma, amit a projekt létrehoz:

Az iskolai képességfejlesztés vázolt problémái is jelzik azt, hogy milyen sok összetevője van a sikeres tanítási-tanulási folyamatnak. Nem véletlen tehát, hogy a pedagógus és a tanuló munkáját egyaránt gyakran éri kudarc. A problémák gyökerei az itt bemutatottaknál gyakran még mélyebbre nyúlnak, hiszen nem egyszer a képességfejlesztés kudarcai mögött személyiségproblémák állnak. Munkánk sikere érdekében komolyan kell vennünk azt a tételt is, hogy a képességfejlesztés és személyiségformálás elválaszthatatlanok egymástól.

A fejlesztendő tanulók értelmi képességeinek, gondolkodásának jellegzetességeit nem szabad figyelmen kívül hagyni a fejlesztő eljárásban. Olyan feladatokat kell adni a gyerekeknek, amelyek megfelelnek képességeiknek és ismereteiknek, s olyan erőfeszítést követelnek meg tőlük, amelyek kifejtésére képesek. Akár egyénileg, akár osztálykeretben folyik a fejlesztés, csak az előbbi ad lehetőséget ahhoz, hogy szívesen dolgozzanak, megkedveljék a tanulást, s elvesztett önbizalmuk előbb-utóbb visszatérjen

A kívánt meleg, baráti, személyes kapcsolatot építünk ki, biztosítva a gyerek változás bekövetkezését elősegítheti, ha a szorongó, állandó feszültségben élő tanulóval számára az odafigyelést, megértést. Ez akkor is elengedhetetlen, ha osztálykeretben folyik a fejlesztő munka. Ugyancsak az egyéni differenciálás elve érvényesül abban is, ha ezeknél a tanulóknál csökkentjük az elterelő ingerek mennyiségét, ha jól strukturált tevékenységet biztosítunk számukra. Mivel szorongásuk az átlagot meghaladó, a versenyhelyzetek nagy megterhelést jelentenek nekik, ezért kerülendők. A gyakori fegyelmetlenséget ezeknél a gyerekeknél sem szabad elfogadnunk, de mindig fontos szem előtt tartani ezek megítélésében az ő speciális helyzetüket

6. A projekt célcsoportja(i), kedvezményezettjei, tevékenységek

Az általános iskola 1.–8. osztályos tanulói. A programnak kiemelt figyelmet kell fordítani a tanulási nehézségekkel, szociális hátrányokkal küzdő, iskolai lemorzsolódással fenyegetett csoportjára, őket kell első sorban segítenie a differenciálásnak.

7. A projekt megvalósítás szakmai háttere.

A projekt megvalósításának a lényege, hogy a tanuló cselekvése álljon a középpontban. Ez azért fontos, mert csak így érhető el a tanulási készségek fejlesztése, az önirányítású tanulás kialakítása a tanulási nehézségekkel küzdő gyerekeknél.

Ezek a tanulási készségek egyrészt célként, másrészt keretként szolgálnak a fejlesztéshez. Fontos, hogy ezek a formák a feladatokban mindig igazodjanak a tanuló fejlettségi szintjéhez. Csak akkor van remény az érdemi előrelépésre, ha következetesen érvényesül ebben is az egyéni differenciálás elve.

A PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSA:

8. A projekt keretében végrehajtandó konkrét tevékenységek bemutatása

A projekt megvalósításával elérendő konkrét outputok
– Lényegre irányuló olvasás
– A lényeges, alárendelt, egyenrangú és lényegtelen anyag kiválasztása
– Értékelés.

Az eredmények eléréséhez szükséges
Konkrét tevékenységek felsorolása
- Képi anyag olvasása a lényegre koncentrálnálva
- Összegzés készítése
- Folyamatábrák készítése
- Térképkészítés
- Modellkészítés

– Osztályozás.	<ul style="list-style-type: none"> - Nehezen érthető anyagokkal való munka - Sorozatok készítése - Táblázatok készítése - Szerepjátás-és szimuláció
----------------	---

9.Tevékenységek

- Órairányítás – különös tekintettel a tanulási nehézségekkel küzdő tanulókra

Fontos problémaként vizsgálták többen is az órairányításhoz kapcsolódó kérdésköröket: az órai források szerkezete az osztály elrendezése és zsúfoltsági problémák órai szabályok és szociális teendők. Ezek mind fontos területei a fejlesztő munkának. Ha meg tudjuk határozni a nehezen tanuló gyerekek tanulásához szükséges szervezeti jegyeket, sok rendbontást, zavart lehet megelőzni, s el lehet érni a tanulók figyelmének megtartását, ami a hatékony órai munkának alapfeltétele. A következőkben a legfontosabb szempontokat emeljük ki a sikeres tanórai fejlesztő munkához.

- A hely elrendezése

A csoportos ültetés általában kedvezőbb, mint a hagyományos elrendezés. A 4-6 fős csoportok megkönnyítik a tanulók közötti szociális és nyelvi kölcsönhatásokat a feladatmegoldások során. A tanulási nehézségekkel küzdő tanulót viszont zavarhatja a feladatok megoldásában a sokféle inger, s lehetőséget adhat a munkán kívüli időtöltésre – a többiek megoldják a feladatot. Az egyszemélyes padok jelentik a legjobb feltételt a hatékony munkához, természetesen alkalmanként felhasználva a kiscsoportos munkát is. Ha a tanulók nagyon mozgékonyak, figyelmük gyakran elterelődik, akkor hasznos lehet, ha csendes helyen, fal felé fordítva helyezük el őket. A magnó- és fülhallgató-használati lehetőség szintén a koncentrációt segíti elő. A terem és a bútorok elrendezésében rugalmasságot kell mutatnunk.

- A tanár helye

Sokan hangsúlyozták, hogy ne mindig ugyanazon a helyen álljunk a tanításkor. Bárhol áll a tanár, ott kialakul egy 30-45 fokos, 4-5 méteres „tölcsérszóna”, ahol a diákok a legnagyobb figyelmet kapják. A tanulási nehézségekkel bíró gyerekeket a központi tölcsérszónába kell ültetni. Akik ugyanis kívül vannak ezen a zónán, azok kevesebb visszajelzést adnak a tanárnak, a tanár pedig azoknak ad kiegészítő információkat és segítséget, akik el is fogadják, egyáltalán veszik azokat. Akikre kevésbé figyel a tanár, maguk is kevésbé fognak odafigyelni és érdeklődni, s így még lassabban fejlődnek. Ezért is fontos változtatni állandóan a helyünket, különösen figyelve a nehezen tanulókra. Az ilyen gyerekeket direkt és indirekt irányítási eszközökkel „kordában tarthatjuk”, gondolkodásra, kivárára, más forrásból való segítségszerzésre szoktathatjuk, elérhetjük a permanens munkavégzését. Ha viszont a tölcsérszónán kívül maradnak, figyelmük könnyen elkalandozik, érdeklődésük lanyhul, s kedvüket veszítik, ha nem kapnak támogató visszajelzést a feladatmegoldás során.

- Tanulási környezet, források elrendezése

Fontos, hogy a tanulási nehézséggel küzdő gyerekek termei és forrásközpontjai a legjobb minőségűek legyenek. A tanulási környezet a rejtett tanulás része, nem lehet másodlagosnak tekinteni. A lehangolt, ingerlékeny, nyugtalan, zajos tanulónak csendes, nyugodt helyre van szüksége. Fontosak a nyugodt, hűvös színek.

Mivel a tanulási nehézséggel bírók nehezen olvassák el a feliratokat és utasításokat, ezért az olvasási nehézséget könnyíteni kell. Ezt elérhetjük színes jelölésekkel, a feliratok megfelelő – szokásost meghaladó – méretével.

Problémás osztályoknál különösen fontos, hogy nagy teremben és kis létszámmal dolgozzunk. Nagyobb helyen könnyebb a mozgás, és kisebb az esélye, hogy egymás munkáját zavarják. A nehezen tanulóknak egyéni munkaterületet kell biztosítanunk, s ez tömegben nem lehetséges.

- Hatékony óravezetés

Sokféle stílusban és felfogásban lehet hatékonyan irányítani a tanórai munkát. Itt most egy olyan szisztémát adunk közre, amely speciáliselőnyökkel jár a nehezen tanuló gyerekek tanulásának irányításában. Ezt a 3M módszernek nevezik (Management – szervezés, Monitoring – fegyelmezés, Maintenance – munkáltatás), s kiválóan alkalmas a tanulók figyelmének megnyerésére és lekötésére.

a) Management (szervezési szakasz)

A tanár valamilyen figyelemfelkeltő zajt csinál. (Pl. köszön hangosan, megkopogtatja az asztalt stb.) Majd utasítást ad: „üljtek le!” stb. Ekkor a legtöbb tanuló úgy tesz, ahogy kéri, és elcsendesedik. Ha van még zaj, akkor a tanár ilyenkor megáll, körülnéz, jelez azoknak, akik nem tesznek eleget a kérésnek. A rossz tanár elkezd kiabálni az egész osztályra: „legyetek csendben!” stb., s ezzel ellenszenvet vált ki azokból, akik már eleget tettek a kérésnek, s azt jelzi a tanulóknak, hogy a tanár nem tudja kézben tartani a dolgokat. Ennek következtében a zaj erősödik, a fegyelem nem áll helyre, a tanár egyre jobban kiabál, a diákok egyre nyugtalanabbakká válnak.

Amikor elcsendesedik az osztály, ki kell használni a pillanatot, s el kell kezdeni a munkát. A gyors kezdés és a megfelelő iram az óra kezdetén magára vonja a tanulók figyelmét. A hosszadalmas és lassú kezdés különösen sújtja a nehezen tanulókat, hiszen az ő figyelmük hamar lankad, s közben már „kikapcsolnak”.

b) Monitoring (fegyelmezési szakasz)

Ahogy a tanár változtat a diákok tevékenységén, fegyelmezetlenség alakulhat ki. A tevékenységváltozás mindig ad alkalmat rendbontásra, figyelemelterelődésre a csend és koncentráció után, s ezt a tanulók ritkán hagyják ki. Ha a tanár ilyenkor nem használja ki a fegyelmezési módszereket, az óra zajossá válik. A fegyelmezés megköveteli a tanártól a név szerinti megszólítás alkalmazását: a tanárnak gyorsan kell megállapítani a legzajosabb részét az osztálynak, s onnan kell felszólítani a lehangosabb gyereket. Ha a fegyelmezés befejeződött (5-30 mp-nél ne legyen hosszabb!), megerősíthetjük azt nonverbális eszközökkel.

Vizuális intés – szemkontaktus	Hangbeli figyelmeztetés	Testi figyelmeztetés
egyszerű nézés;	finom köhögés;	kéz a vállon, fejtetőn nyugszik;
felemelt szemöldök;	ujjal csettintés;	a figyelemelvonó tárgy eltávolítása;
felhúzott szemöldök;	taps;	odamenés, közelítés;
„gyanús nézés”;	„sss” hang;	odamenés és közelben maradás;
fejrázás;	halk megszólítás;	
ujjal mutató;	kopogás ceruzával a padon;	közelbe ülés;

mosoly (erőltetett, kérdő stb.);	a tanár csendesen vár;	finom odafordulás;
hunyorítás;	tc-tc-hang;	kézen- karonfogás;
bólintás;	„ühüm” (bátorítás);	finom vállonfogás;
fejrázás (tc-tc-féle);	„hmmm” (figyelmeztetés);	

A fegyelmezési szakasznak rövidnek kell lennie, de rendszeresen ismételhjük, ha a zajszint emelkedni kezd. Két alapszabályt kell végezetül megfogalmazni:

- „5 mp-es szabály” – a csendre utasítás után 5 másodperccel a tanár ellenőrzőleg visszanéz a diákra.
- „a lehető legcsendesebb szint” – a tanár a legcsendesebb hangerőt használja a kívánt hatás elérésére; minél hangosabb és izgatottabb a tanár, annál hangosabb és izgatottabb a tanuló is.

c) Maintenance (munkáltatási) szakasz

Ha a fegyelmezési módszerekkel a tanulókat munkára bírtuk, célszerű folyamatosan körbejárni az osztályban. A munkáltatási szakaszban foglalkoznunk kell az egyéni kérésekkel, kérdésekkel is. Ezeket a fegyelmezési szakaszból ide kell átmentenünk. Ha egy tanulási periódus alatt minden diák kap valamilyen konstruktív megjegyzést – a nehezen tanulóknak többet is kell kapniuk –, a feladat iránti érdeklődés nagymértékben növelhető. Ez az egyéni odafigyelés növeli a gyerek erőfeszítését és koncentrációs idejének meghosszabbodását. A feladatteljesítésre egyénileg kiszabott idő segíthet a tanárnak a diákok fejlődésének nyomon követésében, és lehetővé teszi az egyéni differenciálás alkalmazását – e nélkül nincs eredmény! Ha a tanár azt tapasztalja, hogy az egyéneknek sok külön segítségre van szükségük a feladatmegoldás során, akkor újra kell vizsgálni a feladatot, illetve az alkalmazott pedagógiai módszert. A külön segítséget általában közvetlenül azután igénylik a tanulási nehézségekkel küzdő diákok, ha írásban kell reagálniuk, vagy fel kell olvasniuk valamit, s arra utána reagálniuk kell.

11. A projekt várható eredményei

A projektben nem foglalkozhattunk a tanulási nehézségekkel küzdő gyerekek minden problémájával. Csak arra törekedtünk, felvázoljuk, hogy milyen gyökerekből táplálkoznak e nehézségek, hogyan lehet ezeket felismerni a tanulók viselkedésében, s mit tehet a pedagógus az iskolai gyakorlati munka során e nehézségek korrigálása érdekében. Természetesen a korrekciós munka hatékonyságát növeli, ha egyéni fejlesztő programokat is beiktatunk – különösen kisiskolás korban nagy ennek a jelentősége.

Készítette:

Bohács Gyuláné, Szabó Tiborné